

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het bakkersbedrijf

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Ontwikkelingen 2020 en vooruitblik 2021	3
3. Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen	5
4. Uitsluitingsbeleid	7
5. Stembeleid	10
6. Engagementbeleid.....	15
7. Impactbeleggen & maatschappelijke impact.....	21
8. Duurzaamheidskenmerken in de beleggingsportefeuille	22
9. IMVB-convenant	26
Bijlage 1 – Principes van het UN Global Compact	29
Bijlage 2 – Uitsluitingslijst per criterium (>50 namen).....	30

1. Inleiding

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het bakkersbedrijf heeft een uitgewerkt beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Een duurzaam beleggingsbeleid richt zich op het betrekken van afwegingen op het vlak van milieu, sociale omstandigheden en (ondernemings)bestuur in de beleggingsbeslissingen, aanvullend op de gebruikelijke financiële aspecten. Vanuit het fonds en zijn achterban wordt er waarde gehecht aan het betrekken van duurzaamheid in brede zin bij het maken van beleggingsbeslissingen en het beheren van de portefeuilles. In dit jaarverslag doen wij voor het tweede achtereenvolgende jaar verslag van de resultaten van het beleid en de manier waarop het bestuur het afgelopen jaar heeft gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen.

Een van onze doelstellingen is om duidelijk te communiceren over ons beleid rond Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Met dit MVB-jaarverslag geven wij hieraan invulling.

Met vriendelijke groet namens het Bestuur

2. Ontwikkelingen 2020 en vooruitblik 2021

In 2020 heeft het fonds veel activiteiten ontplooid in relatie tot het MVB-beleid. Onderstaand is een beschrijving gegeven van de belangrijkste ontwikkelingen rond Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en blikken we vooruit op de te verwachten acties voor 2021.

IMVB-convenant

Het bestuur heeft eind 2018 het IMVB-convenant ondertekend. Het doel van het convenant is een verdere verankering van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights in het MVB-beleid van Nederlandse pensioenfondsen. In 2020 heeft het fonds een aantal stappen genomen om deze richtlijnen in het beleggingsbeleid en in de bestuurlijke cyclus te verankeren. Daarbij staat het gedrag van ondernemingen waarin we beleggen in relatie tot belangrijke thema's zoals bijvoorbeeld mensenrechten, corruptie, of het milieu, centraal. Een belangrijk onderdeel van het convenant is om inzichtelijk te maken welke schendingen van OESO-richtlijnen met een hoge impact op maatschappij en milieu zich in de beleggingsportefeuille bevinden. Deze screening heeft het fonds in 2020 voor de eerste keer uitgevoerd. In hoofdstuk 9 beschrijven we in meer detail welke stappen in 2020 zijn gezet en rapporteren we over de acties waaraan wij ons via het convenant hebben gecommitteerd.

Evaluatie MVB-beleid

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in 2020 opnieuw veel tijd en aandacht besteed aan het evalueren en verder ontwikkelen van het MVB-beleid. Begin 2020 hebben formeel ons klimaatbeleid vastgesteld. Als uitwerking daarvan ondertekenden we het Nederlandse Klimaatakkoord, waarmee het fonds zich committeert aan de Nederlandse doelstellingen die volgen uit het internationale Klimaatakkoord van Parijs. En besloten we om te gaan beleggen in Groene obligaties, waarmee we een bijdrage leveren aan de benodigde energietransitie (meer hierover leest u in hoofdstuk 7). Daarnaast is een eerste stap gezet naar het beperken van de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille, door van de betreffende managers te eisen dat deze uitstoot op portefeuilleniveau niet meer mag zijn dan die van de benchmark. Daarnaast vragen we van alle managers die mandaten voor ons beheren om ervoor te zorgen, dat de ESG-rating van de portefeuille beter is dan die van de benchmark. Eind 2020 hebben we een nieuw MVB-beleid vastgesteld, waarin de ambities en doelstellingen op dit terrein verder zijn geconcretiseerd. In hoofdstuk 3 zijn de belangrijkste onderdelen daarvan opgenomen. In het beleid wordt een koppeling gemaakt met internationale normenkaders. Bij de monitoring van de ondernemingen waarin wordt belegd nemen we de OESO-richtlijnen als uitgangspunt.

Als onderdeel van de evaluatie hebben we ook het uitsluitingenbeleid opnieuw geformuleerd. Meer hierover leest u in hoofdstuk 4. Daarbij is ook onderzocht of het wenselijk was om landen uit te sluiten waar mensenrechten onder druk staan. Dit op basis van de deelnemersconsultatie, waaruit bleek dat de deelnemers dit een belangrijk thema vinden. Uiteraard houdt het fonds zich al aan de wettelijke sanctie-maatregelen ten aanzien van het beleggen in bepaalde landen. Nader onderzoek heeft uitgewezen dat hiermee al de landen met de ernstigste mensenrechtenschendingen worden uitgesloten. Een uitbreiding naar een nader te bepalen grotere groep landen leidt tot veel complexiteit en kosten. Het bestuur heeft daarom besloten om vooralsnog het uitsluitingenbeleid ten aanzien van landen te beperken tot de wettelijke vereisten.

Goede beoordeling van beleid door VBDO

Jaarlijks voert de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) onderzoek uit naar de wijze waarop de 50 grootste Nederlandse pensioenfondsen hun MVB-beleid vorm hebben gegeven. Omdat het bestuur als doelstelling heeft zich te meten met de Nederlandse pensioenfondsen is de benchmark een goed ijkpunt hiervoor. Ook in 2020 hebben we daarom de bijbehorende vragenlijst actief ingevuld.

De resultaten van het benchmarkonderzoek waren opnieuw positief. De score die de VBDO ons toekende nam weliswaar slechts licht toe (van 2,5 naar 2,6 op een schaal van 0-5), maar daarmee steeg het pensioenfonds maar liefst 13 plaatsen op de ranglijst en eindigde op de 11^e plaats. Op basis daarvan werden we uitgeroepen tot het best presterende fonds in de categorie kleinere pensioenfondsen. Een resultaat waarmee we erg tevreden zijn. Dit betekent niet dat ons einddoel hiermee is bereikt. Wij blijven op belangrijke thema's ons MVB-beleid verder ontwikkelen, ook in 2021.

Vooruitblik 2021

Met ingang van 2021 hebben we een tweetal aanpassingen doorgevoerd in ons uitsluitingenbeleid. De eerste betreft het uitsluiten van tabaksondernemingen. Dit komt tegemoet aan de wensen van de deelnemer, zoals vastgesteld in het recente deelnemersonderzoek. Ten tweede hebben we besloten om de restrictie los te laten, dat niet mag worden belegd in ondernemingen die relatief slecht scoren (laagste 10%) op duurzaamheidskarakteristieken. Het effect van deze uitsluitingen op het duurzaamheidsprofiel bleek minimaal te zijn, maar bracht wel operationele kosten met zich mee. Daarvoor in de plaats eisen we van de managers van onze aandelen- en obligatiemandaten dat de gemiddelde ESG-rating van de portefeuille beter is dan die van de door hen gehanteerde benchmark. Hierover krijgen we elke kwartaal gerapporteerd.

Het fonds zal in 2021 het MVB-beleid verder invullen met concrete ambities voor de periode 2021-2024. Om deze te bepalen heeft in het eerste kwartaal een studiedag met het hele bestuur plaatsgevonden. De uitkomsten daarvan geven verder richting geven, onder andere, het dialoogprogramma. Zo gaan we op meer structurele wijze de dialoog aan met ondernemingen die onwenselijk gedrag laten zien, met als doel het ondernemingsbeleid te veranderen. Ook willen wij rond de SDG-thema's 'betaalbare en schone energie', klimaatverandering en 'verantwoorde productie en consumptie' via een gestructureerde dialoog met een aantal ondernemingen in onze beleggingsportefeuille de marktstandaarden verhogen. Mogelijk dat we het thema 'gezondheid' aan onze ambitie toevoegen, omdat dit door de deelnemers als belangrijk wordt gezien. Daarnaast willen verder stappen zetten om de CO₂-reductiedoelstelling in de aandelenportefeuille meer in lijn te brengen met de doelen van het Akkoord van Parijs. Daartoe zullen we in 2021 onderzoeken of en hoe dit te realiseren is. Ook willen we kijken of we onze bijdrage aan de financiering van de energietransitie kunnen verhogen, bijvoorbeeld door meer te investeren in groene infrastructuur, duurzaam vastgoed of de ontwikkeling van energie-efficiënte producten of diensten. Uiteraard zullen deze beleggingen moeten voldoen aan de bestaande beleidskaders.

Verder krijgen wij in 2021 te maken met nieuwe duurzaamheidswetgeving genaamd Sustainable Finance Disclosure Regulation, waarbij vanuit de Europese Unie transparantie-eisen gesteld worden aan duurzaam beleggen. Deze wetgeving maakt het enerzijds gemakkelijker voor beleggers om beleggingsproducten op duurzaamheidskenmerken te kunnen beoordelen, anderzijds schept het ook voor het fonds zelf een verplichting om te gaan rapporteren over de duurzaamheidsaspecten van het eigen fonds. Onze ambitie is om aan alle eisen te voldoen die gelden voor financiële producten die duurzaamheidskenmerken promoten ('lichtgroen') en streven ernaar om een zo groot mogelijk deel van de beleggingsportefeuille hiermee in lijn te laten zijn.

Daarnaast zullen wij verdere stappen nemen om het IMVB-convenant verder te implementeren.

3. **Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen**

Een duurzaam beleggingsbeleid richt zich op het betrekken van afwegingen op het vlak van milieu, sociale omstandigheden en (ondernemings)bestuur (“ESG”) in onze beleggingsbeslissingen, aanvullend op de gebruikelijke financiële aspecten.

Visie op maatschappelijk verantwoord beleggen

Door ESG-elementen ook te betrekken in de keuzes voor beleggingen worden in de visie van het bestuur van Bpf Bakkers neerwaartse risico's gereduceerd. Negatief gedrag van ondernemingen op een van deze immateriële factoren leidt immers tot materiële risico's in de portefeuille en daarmee voor het fonds. Het overtreden van veiligheidsvoorschriften voor medewerkers, het hanteren van een onzuivere governance structuur en het niet naleven van milieuregelgeving zijn activiteiten die wellicht op korte termijn financieel gewin opleveren, maar op langere termijn aanzienlijke schade kunnen veroorzaken.

Dit leidt daarmee tot een financieel risico, maar tevens tot een reputatierisico voor het fonds. Het fonds wenst niet geassocieerd te worden met bedrijven die zich niet aan elementaire uitgangspunten rondom milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur houden.

In de beleggingsbeginselen is deze visie eveneens verwoord:

Wij verwachten van duurzame beleggingen op lange termijn een betere rendement-/risico verhouding dan van niet-duurzame beleggingen. Wij geloven dat beleggingen alleen goed kunnen renderen als samenlevingen zich goed kunnen ontwikkelen.

Dit wordt als volgt toegelicht:

Maatschappelijk verantwoord beleggen en duurzaamheid vormen een integraal uitgangspunt bij het beleggingsbeleid. Wij vullen dit principe in binnen alle onderdelen van de beleggingsportefeuille waarbinnen dit mogelijk is. Uiteindelijk draagt dit ook bij aan een betere leefomgeving voor de achterban. Wij hebben de ambitie om meer te doen dan wettelijk verplicht is. De mening van de achterban weegt mee bij de bepaling van het duurzaamheidsbeleid. Wij onderschrijven de PRI en hebben het IMVB Convenant en het Klimataakkoord ondertekend en geven hier uitvoering aan in ons duurzaamheidsbeleid.

Het fonds wil daarnaast transparant zijn over het gevoerde beleid, en over de effecten van dit beleid (voor zover direct zichtbaar). Het bestuur zorgt er daarbij voor dat het beleid aansluit bij de ambitie van de belanghebbenden in het fonds.

Beleid

Het duurzaamheidsbeleid is uitgewerkt conform beschreven in de beleggingsbeginselen. Hierin is het volgende opgenomen:

Wij verwachten van duurzame beleggingen op lange termijn een betere rendement-/risico verhouding dan van niet-duurzame beleggingen. Wij geloven dat beleggingen alleen goed kunnen renderen als samenlevingen zich goed kunnen ontwikkelen.

Het bestuur heeft op basis van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (SDG's) besloten zich te richten op doelen 7 (betaalbare schone energie) en 12 (verantwoordelijke consumptie en productie) als focuspunten voor het te voeren beleid. Een gerichte benadering heeft de voorkeur boven een brede benadering van alle SDG's. De twee geselecteerde doelen sluiten goed aan bij het karakter van onze sector.

Beleidsdoelstellingen

Het bestuur heeft verschillende instrumenten om het duurzaam beleggingsbeleid vorm te geven. Deze instrumenten zijn onder te verdelen naar de doelstelling die wordt nagestreefd:

(i) Stoppen

Er is een aantal activiteiten waar het fonds niet mee geassocieerd wil worden en waarvan de doelstelling is om deze te verminderen of zelfs uit te bannen door deze niet te financieren. Een voorbeeld hiervan is kinderarbeid. Het instrument dat het fonds hiervoor inzet is uitsluiting van bedrijven op basis van vooraf gedefinieerde criteria.

(ii) Verbeteren

Activiteiten waar het fonds niet achter staat maar waar verwacht wordt dat door invloed uit te oefenen verandering kan worden gerealiseerd. Een voorbeeld hiervan is het beloningsbeleid van ondernemingen. Het fonds heeft daarom een stembeleid vastgesteld om de invloed als aandeelhouder in de praktijk te brengen. Dit draagt ook bij aan voorkoming, vermindering en/of beperking van negatieve gevolgen door ondernemingen die zich in de beleggingsportefeuille bevinden. De centrale doelstelling van het dialoog- en stembeleid is om (maatschappelijke) langetermijn waardecreatie te verhogen

(iii) Stimuleren

Activiteiten waar het fonds verwacht door gericht te investeren een positieve bijdrage te leveren aan een meer duurzame wereld. Een voorbeeld hiervan is het beleggen in duurzame projecten.

Reikwijdte van beleid

Het beleid wordt toegepast op ondernemingen in de aandelen- en vastrentende portefeuilles op naam van Bpf Bakkers. Beleggingsfondsen vallen indirect binnen scope van dit beleid, daarbij wordt in de selectie, monitoring en evaluatie het ESG-beleid van zowel de strategie als de beheerder beoordeeld.

Indien banken, tegenpartijen of vermogensbeheerders op basis van de uitsluitingslijst worden uitgesloten als belegging worden deze niet automatisch uitgesloten als bank, tegenpartij en/of vermogensbeheerder maar wordt in het bestuur besproken welke actie hier op volgt.

Inzet van instrumenten

Het beleid wordt toegepast door de volgende beleidsinstrumenten in te zetten:

- Uitsluitingenbeleid
- Stembeleid
- Engagementbeleid
- Impactbeleggen, o.m. groene obligaties
- ESG-integratie

4. Uitsluitingsbeleid

Het fonds sluit investeringen in bedrijven uit die in hun bedrijfsvoering of producten en diensten niet aan de minimale eisen voor een duurzaam beleid voldoen. Het fonds heeft hier 6 criteria voor gedefinieerd.

Uitsluitcriteria

Wettelijke uitsluitingen

Het fonds sluit conform het wettelijk verbod bedrijven uit die betrokken zijn bij de productie van clustermunitie.

Betrokken bij de productie van controversiële wapens

Naast de uitsluiting van clustermunitie hanteert het fonds een uitsluitingsbeleid op overige controversiële wapens die niet onder de wetgeving vallen (zoals biologische / chemische wapens, witte fosfor, verarmd uranium en kernwapens). Bedrijven die meer dan 5% van hun omzet uit de productie van deze wapens halen worden door het fonds uitgesloten.

Betrokkenheid bij kinderarbeid

Het fonds sluit bedrijven uit die direct betrokken zijn bij kinderarbeid, en in de productieketen een verhoogd risico hebben op incidenten gerelateerd aan kinderarbeid. Kinderarbeid is ook al een van de uitsluitingsgronden van UN Global Compact, maar met dit additionele criterium worden meer bedrijven uitgesloten.

Betrokkenheid bij genetisch gemodificeerde planten en zaden

Als fonds dat een sterke band heeft met de voedselvoorziening wordt er niet geïnvesteerd in bedrijven die betrokken zijn bij genetische modificatie van zaden en planten. Deze betrokkenheid is het geval als meer dan 5% van de omzet uit deze activiteiten wordt behaald.

Niet naleven van de UN Global Compactrichtlijnen en/of een hoge score op ESG-controversies

De UN Global Compact-richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties. In deze richtlijnen zijn tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie opgenomen. De principes zijn gebaseerd op de Universele verklaring van de rechten van de mens, internationaal erkende verklaringen, zoals bij voorbeeld van de International Labour Organization, en conventies van de Verenigde Naties. Het fonds beoordeelt ondernemingen op deze criteria. Als op één van deze criteria onvoldoende wordt gescoord, wordt de onderneming uitgesloten uit de portefeuille. Zie bijlage 1 voor de principes van het UN Global Compact.

Naast voornoemde uitsluitingen wil het fonds ook niet beleggen in ondernemingen die een controversieel beleid voeren op enkele ESG-karakteristieken. Dit leidt tot een reputatierisico voor het fonds. Ondernemingen die op dergelijke “ESG controversies” een zeer slechte score halen worden daarom eveneens uitgesloten.

De 10% slechtst scorende ondernemingen per sector, per regio

Het fonds streeft er naar om het duurzaamheidsprofiel van de portefeuille te verbeteren. Om dit te realiseren worden ondernemingen beoordeeld op hun duurzaamheidskarakteristieken. De 10% laagst scorende ondernemingen per sector, per regio worden uitgesloten.

Op basis van een nader onderzoek is besloten om deze restrictie met ingang van 2021 los te laten. Het effect van deze uitsluitingen op het duurzaamheidsprofiel (in termen van ESG-risicoscore) bleek minimaal te zijn, maar bracht wel operationele kosten met zich mee.

Betrokkenheid bij productie van tabak en/of tabaksproducten

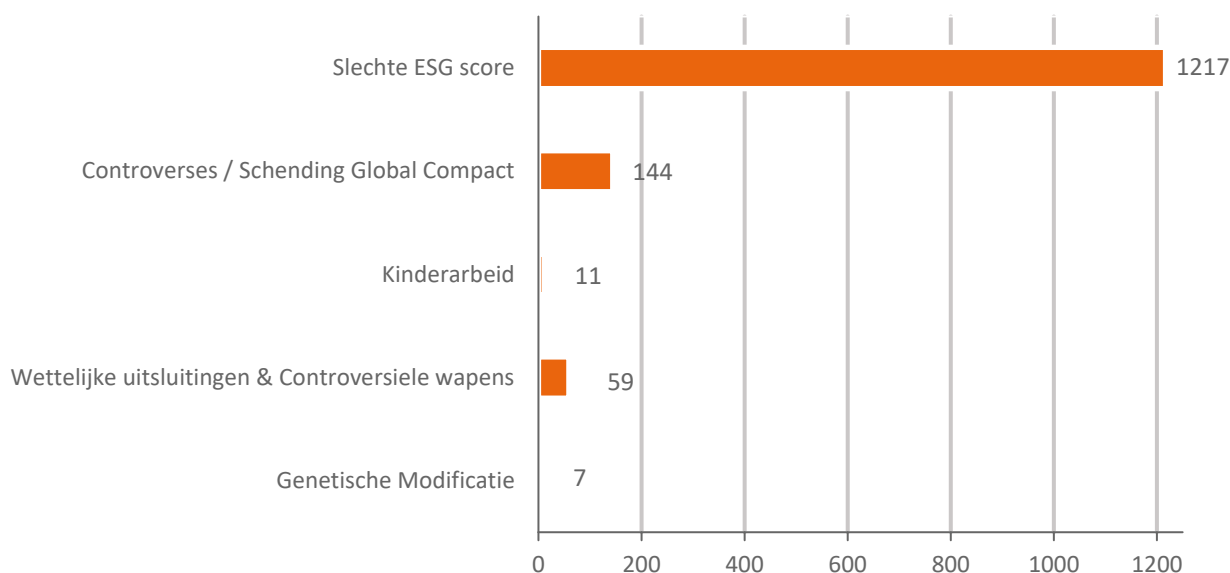
Met ingang van 2021 zal het fonds ook ondernemingen uitsluiten die betrokken zijn bij de productie van tabak en/of tabaksproducten. Dit mede naar aanleiding van de uitkomsten van een onderzoek onder werkgevers en deelnemers, waaruit bleek dat een meerderheid vóór het uitsluiten van deze sector was.

Implementatie

De implementatie wordt gebaseerd op de data en analyses van Sustainalytics. Elk kwartaal levert Sustainalytics een overzicht van de uit te sluiten ondernemingen op basis van een vertaling van bovengenoemde uitsluitingscriteria naar de beoordelingen van Sustainalytics. Deze lijsten worden gedeeld met de beheerders van de portefeuilles die direct op naam van het fonds staan. De beheerders voeren de uitsluitingen vervolgens door in hun portefeuilles. Het uitsluitingsbeleid is niet van toepassing op posities in beleggingsfondsen, omdat de vermogensbeheerder hierover beslist.

Resultaten uitsluitingsbeleid

Het uitsluitingsbeleid resulteert per ultimo 2020 in de volgende uitgesloten aantallen entiteiten per criterium, zie onderstaand overzicht. Omdat betrokkenheid bij tabak pas vanaf 2021 als uitsluitingscriterium wordt gehanteerd is het aantal op grond van dit criterium uitgesloten ondernemingen nog niet in het overzicht opgenomen.

Per criterium leidt per ultimo 2020 dit tot de volgende uitsluitingslijsten. Hierbij zijn lijsten langer dan 50 ondernemingen in bijlage 2 opgenomen.

Onderneming	Regio	Criterium
Benso Oil Palm Plantation Ltd.	Africa / Middle East	Kinderarbeid (in keten)
Cargill, Inc.	United States and Canada	Kinderarbeid (in keten)
Goodman Fielder Pty Ltd.	Asia / Pacific	Kinderarbeid (in keten)
Hennes & Mauritz AB	Europe	Kinderarbeid (in keten)
Mars, Inc.	United States and Canada	Kinderarbeid (in keten)
Nova Austral SA	Latin America and Caribbean	Kinderarbeid (in keten)
Osem Investment Ltd.	Africa / Middle East	Kinderarbeid (in keten)
VCA, Inc.	United States and Canada	Kinderarbeid (in keten)
Walmart Chile S.A.	Latin America and Caribbean	Kinderarbeid (in keten)
Walmart Inc.	United States and Canada	Kinderarbeid (in keten)
Wilmar International Limited	Asia / Pacific	Kinderarbeid (in keten)

Onderneming	Regio	Criterium
22nd Century Group Inc	United States and Canada	Genetische Modificatie

Adecoagro SA	Europe	Genetische Modificatie
Corteva, Inc.	United States and Canada	Genetische Modificatie
E.I. du Pont de Nemours & Co.	United States and Canada	Genetische Modificatie
KWS SAAT SE & Co. KGaA	Europe	Genetische Modificatie
Syngenta AG	Europe	Genetische Modificatie
Vilmorin & Cie, SA	Europe	Genetische Modificatie

5. Stembeleid

Uitgangspunten en thema's

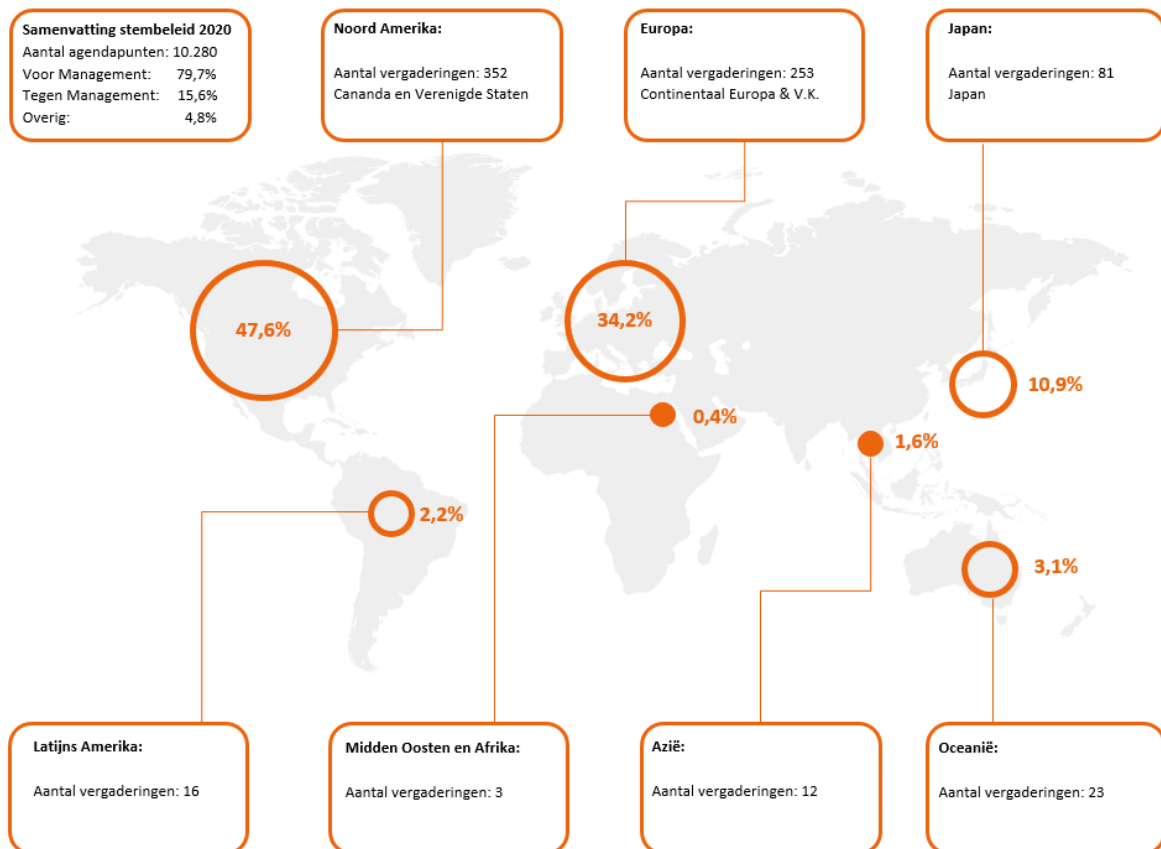
Het fonds voert een eigen stembeleid, dit doen wij om de financiële belangen van onze beleggingen voor onze deelnemers te behartigen. Ook doen we dit omdat we onze invloed als aandeelhouder positief kunnen aanwenden om ondernemingen tot duurzaam gedrag aan te zetten. De uitvoering van het stembeleid vindt plaats door NN Investment Partners (NNIP). NNIP maakt hierbij gebruik van stemadviezen van gespecialiseerd onderzoeksbureau Glass Lewis. Voor het stembeleid hanteert het fonds een aantal belangrijke uitgangspunten die leiden tot het inleggen van de VOOR- of TEGENstemmen. Deze uitgangspunten hebben betrekking op de volgende thema's:

- Benoeming van bestuurders en niet-uitvoerend bestuurders ('commissarissen')
- Samenstelling van bestuur en onafhankelijkheid bestuurders
- Beloningsbeleid
- Kapitaalstructuur, Fusies & Overnames
- Milieu, sociale en ethische kwesties

Een verdere uitwerking van deze thema's en de wijze waarop ons stembeleid is vormgegeven is te vinden op [onze website](#).

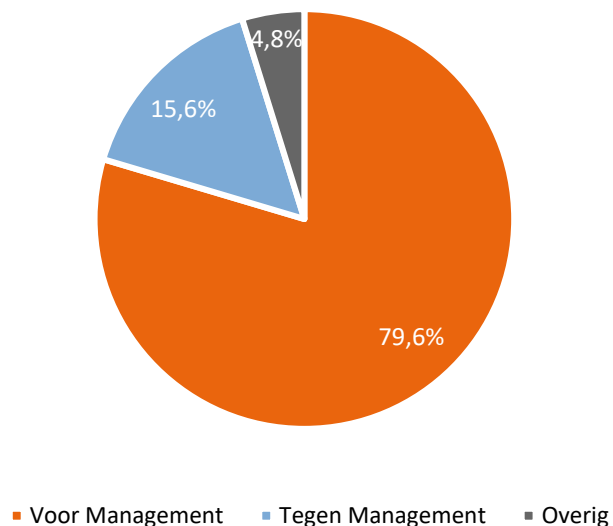
Omvang en regioverdeling van stemactiviteiten

Gedurende 2020 heeft het fonds bij 710 aandeelhoudersvergaderingen een stem uitgebracht op 10.280 agendapunten. De regionale verdeling van deze stemmen was als volgt:

Algemeen stemgedrag 2020

Wij hebben in 2020 op onderstaande manier onze stemmen ingelegd op de aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin wij op dat moment belegd waren.

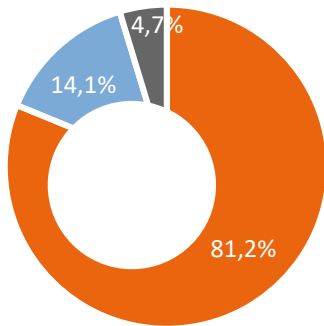

Dit betekent dat wij het in 79,6% van de agendapunten eens waren met het advies dat het bestuur van de onderneming gaf. In 15,6% van de gevallen hebben wij het bestuur niet gevolgd in het advies en in 4,8% van de gevallen hebben wij ons van stemmen onthouden, of betrof het een agendapunt waarop niet gestemd kon worden.

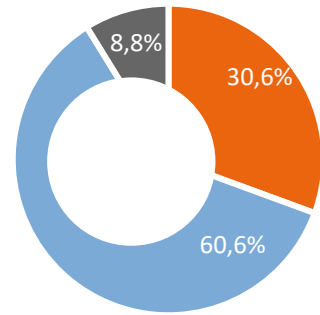
Het overgrote deel (97%) van de agendapunten waarop wij kunnen stemmen is door het ondernemingsbestuur op de agenda geplaatst. Deze agendapunten hebben veelal betrekking op bestuurszaken zoals, het benoemen van nieuwe bestuurders, het uitgeven van nieuwe aandelen, fusies & overnames, beloningsbeleid en wijzigingen in statuten. Een kleiner, maar niet onbelangrijk deel van de voorstellen, wordt door aandeelhouders op de agenda geplaatst. Deze laatste categorie agendapunten heeft vaak betrekking op kwesties die wij vanuit maatschappelijk oogpunt belangrijk vinden, zoals voorstellen rond klimaatverandering, milieu, of mensenrechten. In onderstaande grafieken is zichtbaar hoe wij op deze beide categorieën hebben gestemd.

De grafiek links toont het stemgedrag op agendapunten die door het ondernemingsbestuur zijn ingediend. In deze gevallen hadden wij in 14,1% een afwijkende mening van die van het bestuur.

In de grafiek rechts is te zien dat we frequenter (in 60,6% van de agendapunten) een afwijkende visie hebben ten opzichte van die van het ondernemingsbestuur. Het aantal keer dat wij het advies van het bestuur niet volgen is substantieel hoger voor agendapunten die door aandeelhouders zijn ingebracht.

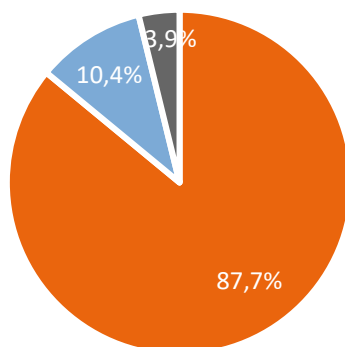
■ Voor Management ■ Tegen Management ■ Overig

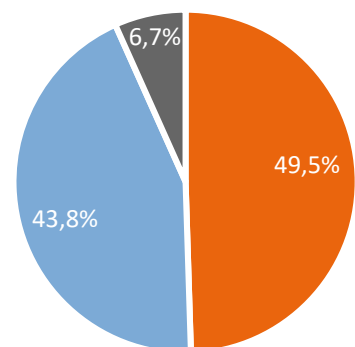
■ Voor Management ■ Tegen Management ■ Overig

Stemgedrag naar belangrijkste thema's in 2020

De agendapunten waarop wij hebben gestemd tijdens aandeelhoudersvergaderingen zijn in verschillende thema's onder te verdelen. De klassieke bestuursthema's zijn de benoeming van bestuurders en de voorstellen rond gevoerd beloningsbeleid. In onderstaand overzicht is in de grafiek links te zien dat wij in 85,7% van de gevallen voor de benoeming van bestuurders hebben gestemd, en in 10,4% van de gevallen tegen deze voorgestelde benoeming. Een voorbeeld van een stem tegen de benoeming is wanneer een te groot deel van het bestuur niet onafhankelijk is. Wanneer te veel bestuurders niet onafhankelijk zijn, loopt de onderneming risico dat afwijkende, maar belangrijke meningen worden genegeerd. Op het vlak van beloningsbeleid (grafiek rechts) stemden wij in 49,5% voor het beloningsvoorstel en in 43,8% tegen het voorstel. Dit laatste doen wij onder andere wanneer de voorgestelde beloning van het bestuur niet in lijn is met de (financiële) prestaties van de onderneming.

■ Voor ■ Tegen ■ Overig

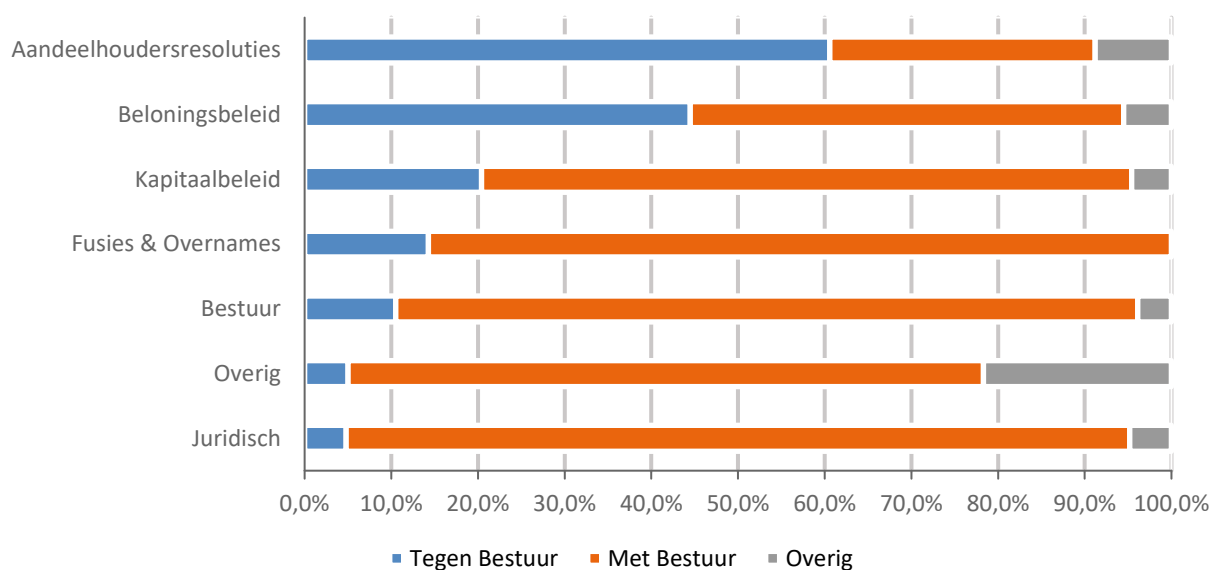
■ Voor ■ Tegen ■ Overig

Thema's die veelal via aandeelhouders op de agenda worden geplaatst liggen op sociale- of milieu & klimaat-thematiek. Bij sociale kwesties (grafiek links) kan worden gedacht aan agendapunten rond mensenrechten, of arbeidsnormen. Op dit type agendapunt stemden wij in 82,1% van de gevallen tegen het standpunt van het bestuur en in 14,9% voor het standpunt van het bestuur. Bij milieu- en

klimaatgerelateerde agendapunten (grafiek rechts) verschilden wij bij 31 van de 33 voorstellen van mening met het bestuur.

Zie onderstaand overzicht voor ons stemgedrag op alle thema's.

Praktijkvoorbeeld: stembeleid & mensenrechten

Binnen het stembeleid heeft het fonds expliciet oog voor sociale- en milieu- thema's. Gedurende 2020 heeft het fonds bij meerdere ondernemingen tijdens de aandeelhoudersvergaderingen voor een resolutie gestemd rond het thema mensenrechten. De agendapunten die door aandeelhouders op de agenda zijn geplaatst roepen het bestuur van de onderneming op om te rapporteren over de uitvoering van het mensenrechtenbeleid. Het betreft onder andere de volgende ondernemingen waarin het pensioenfonds aandelen bezit:

Op 27 mei 2020 hebben we bij de aandeelhoudersvergadering van **Facebook** een aandeelhoudersresolutie gesteund, waarin het bestuur wordt opgeroepen om te gaan rapporteren over de manier waarop het toezicht houdt op mogelijke schendingen van burger- en mensenrechten. Hoewel het bedrijf er zelf niet direct verantwoordelijk voor kan worden gehouden, zijn de diensten van Facebook in het recente verleden wel gebruikt voor het verspreiden van haatdragende boodschappen. De reactie van het bedrijf hierop is niet in alle gevallen adequaat geweest. We steunen daarom de

oproep voor meer transparantie over hoe Facebook intern de verantwoordelijkheden op dit terrein heeft georganiseerd.

Op de aandeelhoudersvergadering van **Alimentation-Couche Tard Inc**, een wereldwijd opererende supermarktketen, hebben we voor een aandeelhoudersresolutie gestemd, waarin het bedrijf wordt opgeroepen om alle medewerkers minimaal een 'leefbaar loon' te betalen. Een leefbaar loon is een loon waarmee de kosten voor voeding, onderdak, kleding, onderwijs en medische zorg voor een gezin gedekt kunnen worden, plus iets extra voor onvoorziene omstandigheden. In veel landen ligt het minimumloon lager dan het niveau van een leefbaar loon. Het betalen van een leefbaar loon zien we als belangrijk onderdeel van verantwoord ondernemen.

Praktijkvoorbeeld: stembeleid & klimaatverandering

Klimaatverandering is een belangrijk en relevant thema voor het pensioenfonds. In 2019 is gewerkt aan de formulering van een eigen klimaatbeleid. Het aanmoedigen van ondernemingen om CO₂-reductie binnen de eigen invloedssfeer te realiseren is hierbinnen een doelstelling. Eén van de instrumenten die wij inzetten is het stembeleid. In 2020 hebben wij op meerdere aandeelhoudersvergaderingen agendapunten ondersteund die een duidelijke klimaatvisie, klimaatbeleid, of klimaatdoelstellingen van de onderneming vroegen.

Bij het Amerikaanse oliebedrijf **Chevron** is mede met onze steun een aandeelhoudersvoorstel aangenomen, waarin om openheid werd gevraagd over de manier waarop de lobby-activiteiten van het bedrijf in lijn zijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Het bedrijf heeft al eerder aangegeven de doelstellingen van dit akkoord te onderschrijven. De gevraagde rapportage maakt het voor aandeelhouders en andere belanghebbenden mogelijk om vast te stellen of de middelen die het bedrijf aan lobby-werk besteed niet haaks staan op de externe uitingen.

Tijdens de aandeelhoudersvergadering van de Australische mijnbouwer **Rio Tinto** is door ons voor een agendapunt gestemd die de onderneming vroeg om CO₂ emissie-reductiedoelstellingen te bepalen op korte, middellange en lange termijn en daarover te gaan rapporteren. Deze doelstellingen zouden door een onafhankelijk bron moeten worden getoetst aan het klimaatakkoord van Parijs. Ook vorig jaar stond een vergelijkbaar aandeelhoudersvoorstel op de agenda, wat toen door slechts 6% van de aandeelhouders werd gesteund. Dit jaar kon het voorstel rekenen op 37% vóór stemmen, wat laat zien dat een groeiende groep aandeelhouders dit onderwerp belangrijk vindt.

Ook ondersteunden wij op de aandeelhoudersvergadering van **JPMorgan**, één van de grootste banken ter wereld, een vraag aan het bestuur of en hoe het bedrijf van plan is de uitstoot van CO₂ in lijn te brengen met de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs. Concreet wordt gevraagd om een rapportage van de CO₂ uitstoot, inclusief de uitstoot die wordt veroorzaakt als gevolg van de kredietverlening. Ook wordt gevraagd of en op welke termijn het bedrijf reductiedoelstellingen gaat bepalen. Hoewel het bedrijf al een aantal stappen heeft gezet met het oog op klimaatrisico's (zoals een commitment om \$200 mrd te investeren in duurzame energieopwekking voor de eigen bedrijfsactiviteiten), juichen we meer transparantie van het bedrijf over de ambities en het risicomanagement rond klimaatverandering toe.

Bij de aandeelhoudersvergadering van **Royal Dutch Shell** ondersteunden we een voorstel van Follow This, een groep Royal Dutch Shell aandeelhouders. Zij vroegen Shell om doelstellingen voor CO₂ uitstoot (scope 1, 2 en 3) te bepalen die op korte, middellange en lange termijn in lijn zijn met het Akkoord van Parijs. Op de dag van de AVA maakte Shell bekend dat de onderneming de scope 1 en 2 CO₂ emissie wil terugbrengen naar 'netto nul' in 2050 of eerder indien mogelijk. Tevens kondigde de onderneming aan dat het de scope 3 uitstoot terug wil brengen met 65% in 2050 en 30% in 2035. Het voorstel van Follow This kon niet rekenen op een meerderheid en is daarmee verworpen.

6. Engagemntbeleid

Uitgangspunten en thema's

Het fonds voert een eigen engagementbeleid. Engagement is gedefinieerd als de dialoog met ondernemingen over milieu, sociale en/of (corporate) governance kwesties. Het doel van engagement is om ondernemingen bekend te maken met de visie van de fondsen als (potentiële) aandeelhouder op specifieke onderwerpen en ondernemingen zo te stimuleren om waar in de visie van de fondsen noodzakelijk hun beleid en gedrag aan te passen. Engagement kan via verschillende wegen worden uitgevoerd (telefonische gesprekken, formele brieven, meetings en bezoeken aan het bedrijf). Het engagementbeleid is van toepassing op zowel de aandelen als ook de bedrijfsobligatieportefeuille.

Het doel van het engagementprogramma is om een duurzame gedragsverandering teweeg te brengen bij de ondernemingen waarmee de dialoog wordt aangegaan. Hierbij is er een beperkte tijd waarin de onderneming deze verandering kan doorvoeren. Over het algemeen zien wij drie jaar als een redelijke termijn waarbinnen het engagement moet hebben geleid tot het gewenste resultaat.

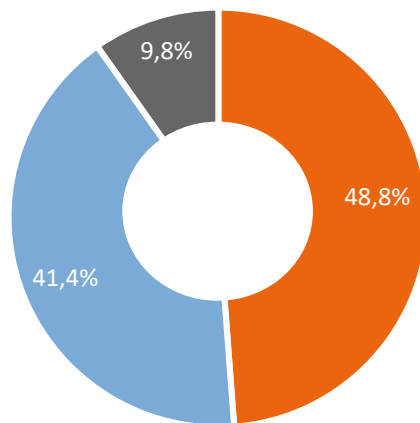
Engagementactiviteiten 2020

Het totale engagementprogramma bestond in 2020 uit een drietal thematische dialoogprogramma's. Er zijn twee grote programma's waarin 20 respectievelijk 17 ondernemingen uit het beleggingsuniversum zijn opgenomen. Daarnaast is er één programma dat een beperktere omvang heeft van 4 ondernemingen uit het beleggingsuniversum. De uitvoering van het engagementprogramma wordt gedaan door gespecialiseerde dienstverlener Sustainalytics. Het engagementprogramma van het fonds richtte zich in 2020 op de volgende thema's:

- Transitierisico's voor de staal- en cementindustrie (risico's van klimaatverandering);
- Sociale risico's in de voedingsmiddelenketen (arbeidsnormen, mensenrechten, kinderarbeid);
- Onwenselijk ondernemingsgedrag: kinderarbeid.

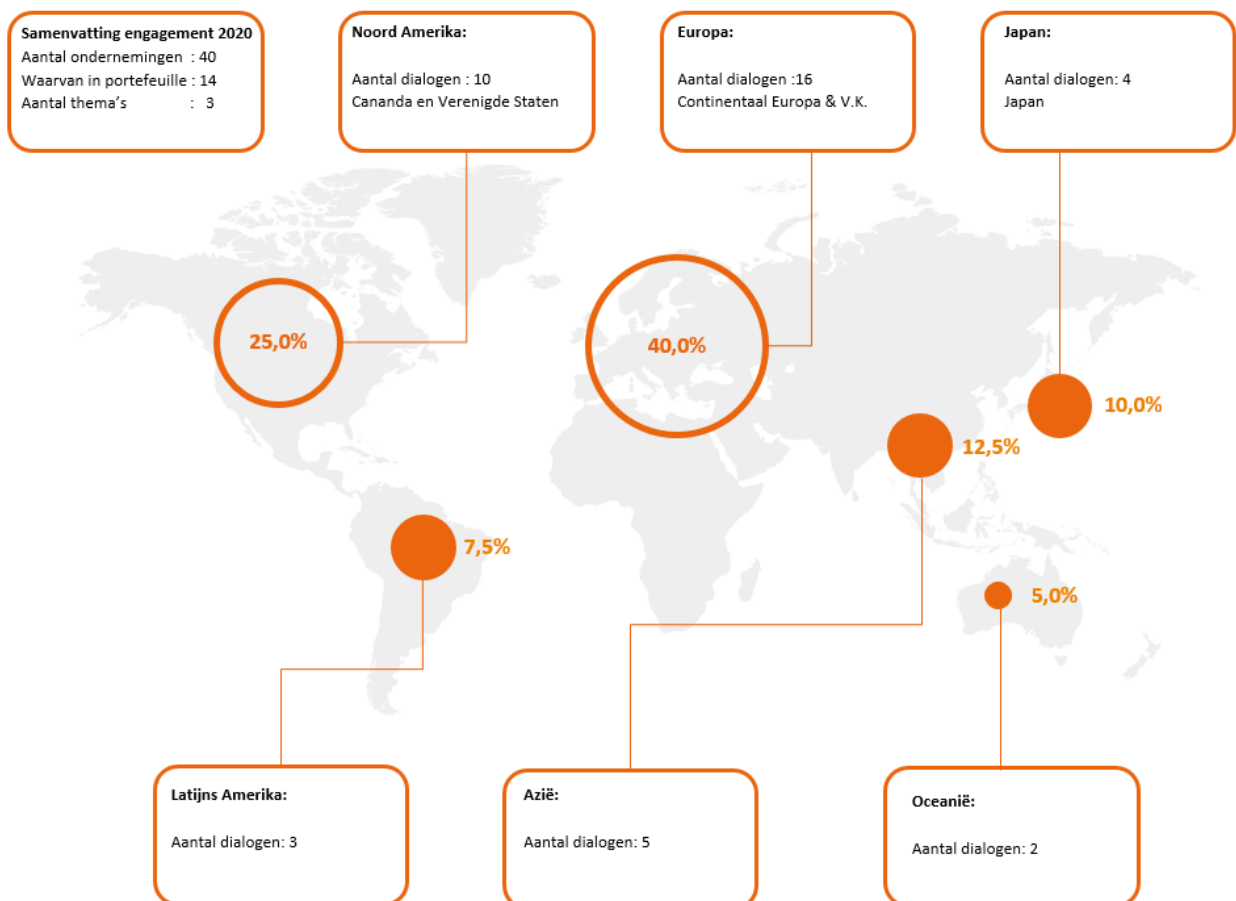
Het engagementprogramma bestond in 2020 uit 40¹ ondernemingen die binnen het beleggingsuniversum van het pensioenfonds behoren en waar wij dus in kunnen beleggen. Van deze groep heeft het pensioenfonds per ultimo 2020 in 14 ondernemingen een actieve positie in de beleggingsportefeuille. Onderstaand is een overzicht weergegeven van de verdeling van deze ondernemingen binnen de drie aandachtsgebieden.

¹ Eén onderneming zit in twee programma's

■ Klimaatverandering ■ Mensenrechten & Arbeidsnormen ■ Kinderarbeid

Het totale programma kende in 2020 de volgende regionale verdeling:

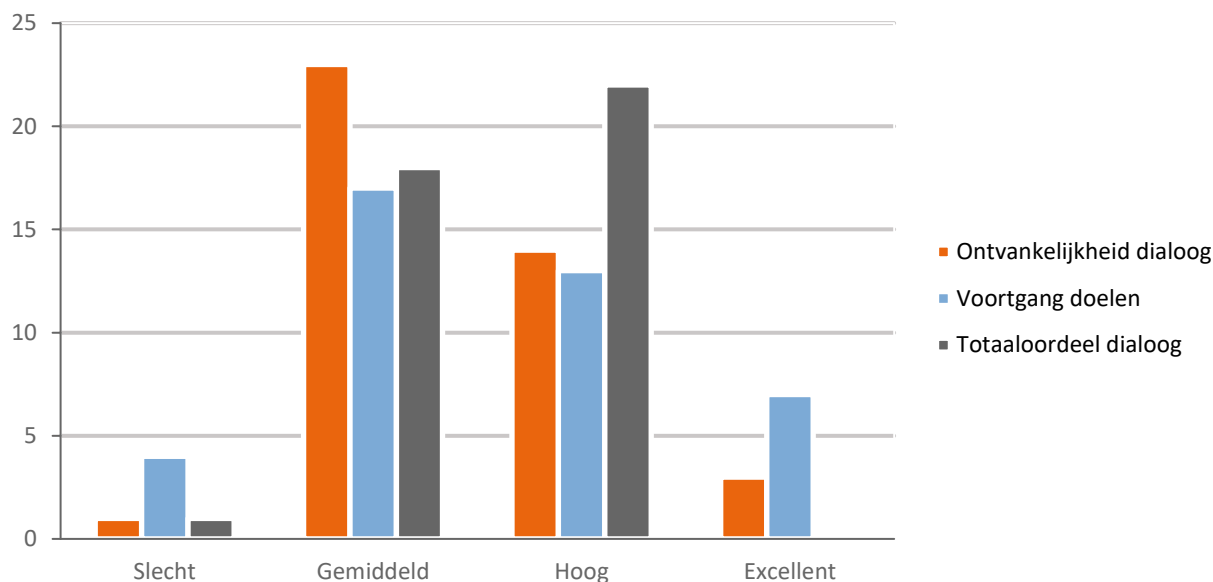

Doelstelling en voortgang engagementprogramma

Het engagementprogramma bestaat uit drie onafhankelijk gekozen thematische dialoogprogramma's, die voor het pensioenfonds belangrijk zijn. De thema's kennen eigen specifieke thematische doelstellingen

en Key Performance Indicators (KPI) op basis waarvan we de inhoudelijke voortgang meten. Daarnaast beoordelen wij in welke mate de onderneming ontvankelijk is voor de dialoog. De combinatie van beide elementen (voortgang op KPI's en ontvankelijkheid dialoog) resulteert in een totaaloordeel van de dialoog die wij meten en onderstaand rapporteren.

Op basis van deze criteria presenteren wij de voortgang van het totale engagementprogramma als volgt.

De voortgang van de dialoog met één onderneming beoordelen wij als slecht. Dat is toe te schrijven aan het gebrek aan voortgang op de doelstellingen en de geringe mate waarin het bedrijf lijkt open te staan voor een gesprek over het thema. Voor groot deel van de bedrijven waarmee we in dialoog zijn geweest beoordelen wij het totaalresultaat als hoog (22). Voor 18 ondernemingen vinden wij dat het eindresultaat van de dialoog met de onderneming gemiddeld is.

Twee van de drie programma's zijn in 2020 afgerond. Het derde programma (Klimaattransitie in de cement- en staalsector) wordt begin 2021 afgerond. De resultaten zullen in 2021 worden geëvalueerd, waarna zal worden besloten op welke manier en met welke thema's het engagementprogramma de komende jaren zal worden voortgezet.

Klimaattransitie in de cement- en staalsector

Dit engagementprogramma is begin 2018 van start gegaan en richt zich op de cement- en staalsector, een sector met een relatief hoge CO₂ uitstoot. De doelstellingen van het dialoogprogramma zijn:

- Transparantie over klimaat-governance, klimaatbeleid en -rapportage
- Stellen van klimaatdoelen, afstemming 2-graden scenario, positie klimaatbelangenvereniging
- Innovatie, gericht op technologie en stakeholder
- Fysieke risico's van klimaatverandering
- Watergebruik

In het programma zijn de volgende ondernemingen opgenomen:

Onderneming	Sector	Land
ArcelorMittal	Staal	Luxemburg
Ambuja Cements	Cement	India
Boral	Cement	Australië
Cemex	Cement	Mexico

CRH	Cement	Ierland
HeidelbergCement	Cement	Duitsland
Hyundai Steel	Staal	Zuid-Korea
JSW	Staal	India
Kobe Steel	Staal	Japan
LafargeHolcim	Cement	Zwitserland
Nippon Steel	Staal	Japan
Nucor	Staal	Verenigde Staten
Shree Cement	Cement	India
SSAB	Staal	Zweden
Taiheiyo Cement	Cement	Japan
Thyssenkrupp	Staal	Duitsland
Titan Cement	Cement	Griekenland
United States Steel	Staal	Verenigde Staten
Usiminas	Staal	Brazilië
Voestalpine	Staal	Oostenrijk

Praktijkvoorbeeld: dialoog over klimaattransitie

De Ierse cementproducent CRH maakt onderdeel uit van het programma en bevindt zich ook in de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds.

CRH is transparant over de CO₂ uitstoot (extern gevalideerd). Het bedrijf stelt zich als doel om in 2050 CO₂ neutraal te zijn en wil in de tussenliggende periode ook in lijn zijn met het 2-graden scenario. Onder het voorzitterschap van CRH van de Global Cement and Concrete Association is deze ambitie ook geadopteerd door de andere leden van deze vereniging. Het bedrijf is actief bezig om het gebruik van alternatieve energiebronnen in te zetten bij de productie en hanteert een interne prijs voor CO₂-uitstoot. Ook doet het mee aan een pilot (samen met HeidelbergCement en CEMEX) voor het afvangen en opslaan van CO₂. Iets minder dan een kwart van de door CRH verkochte bouwmaterialen kunnen nu al worden gebruikt in gecertificeerde 'duurzame' bouw. Het bedrijf heeft de ambitie om dit te verhogen naar 42% tot 50% in 2030.

Sociale risico's in de voedingsmiddelenketen

Dit programma is medio 2018 gestart en eind 2020 afgesloten. De doelstellingen concentreerden zich rond sociale risico's in de voedingsmiddelenketen. Daarbij zijn voedings- en drankbedrijven en detailhandelsbedrijven aangemoedigd om risico's van kinder- en dwangarbeid in hun toeleveringsketens aan te pakken en om andere mogelijke negatieve gevolgen voor de arbeidsrechten te verhelpen. Er is bijzondere aandacht besteed aan risicovolle grondstoffen, zoals koffie, rijst, suiker, thee en tomaten. Het leefbaar inkomen en de leefbare lonen voor kleine boeren en landarbeiders zijn in het kader van het engagement specifiek onder de aandacht gebracht.

Op de volgende onderwerpen zijn vooraf concrete doelstellingen (KPI's) bepaald:

- Gedragscode voor toeleveranciers rond borgen en respecteren van mensenrechten
- Instellen van 'due diligence' onderzoek naar arbeidsnormen
- Mitigatie van risico's op arbeidsnormen
- Herstel en verhaal mogelijk maken bij vastgestelde schendingen
- Prioriteren van samenwerking producten met hoge risico's.

Deze onderwerpen zijn gedurende de afgelopen drie jaar met in totaal 17 ondernemingen besproken. Bij het afsluiten van het engagement is een gemiddeld niveau van naleving bereikt van 65%, een verbetering ten opzichte van het basisniveau met 26% en vanaf het eerste halfjaarlijkse verslag een verbetering met 16%.

In het programma waren de volgende ondernemingen opgenomen:

Onderneming	Sector	Land
Associated British Foods (AB Foods)	Food Producer	Verenigd Koninkrijk
Ahold Delhaize	Food Retail	Nederland
Ambev	Beverage Producer	Brazilië
Archer-Daniel Midlands (ADM)	Food Producer	Verenigde Staten
Axfood	Food Retail	Zweden
Carrefour	Food Retail	Frankrijk
Femsa	Beverage Producer	Mexico
ICA-gruppen	Food Retail	Zweden
Kraft Heinz	Food Producer	Verenigde Staten
Kroger	Food Retail	Verenigde Staten
Metro	Food Retail	Canada
Nestlé	Food Producer	Zwitserland
PepsiCo	Beverage Producer	Verenigde Staten
Seven and I Holdings (Seven & I)	Food Retail	Japan
Tesco	Food Retail	Verenigd Koninkrijk
Unilever	Food Producer	Nederland
Woolworths	Food Retail	Australië

Onwenselijk ondernemingsgedrag: kinderarbeid

Dit dialoogprogramma is eveneens in 2020 afgerond.

De doelstellingen van het dialoogprogramma rond kinderarbeid waren:

- Monitoring kinderarbeid in de keten
- Betalen leefbaar loon voor landarbeiders cacao-sector
- Bevorderen toegang tot educatie

Een belangrijk instrument op kinderarbeid tegen te gaan is het zogenaamde ‘Child labour monitoring and remediation system’ (CLMRS). Dit systeem helpt lokale partnercoöperaties om gevallen van illegale kinderarbeid te signaleren, oplossingen te vinden en het gebruik van kinderarbeid te voorkomen door bewustzijn rond het onderwerp te vergroten. Het CLMRS is erop gericht op kinderen uit een situatie van illegale kinderarbeid te krijgen binnen 6 tot 12 maanden nadat het geval is vastgesteld.

In het programma zijn met de volgende ondernemingen een dialoog gevoerd:

Onderneming	Sector	Land
Mondelez	Voedselproducent	Verenigde Staten
Nestlé	Voedselproducent	Zwitserland
Posco	Staal	Zuid-Korea
The Hershey Company	Voedselproducent	Verenigde Staten

Praktijkvoorbeeld: dialoog over kinderarbeid

Eén van de ondernemingen die deel uitmaken van dit engagementprogramma is Hershey, een Amerikaanse chocolade- en snoepproducent, die ook is opgenomen in de beleggingsportefeuille.

Hershey heeft het beëindigen van kinderarbeid als missie opgenomen in hun ‘Cocoa for good’ strategie. Inmiddels heeft het bedrijf CLMRS uitgerold naar 30.000 boeren in West Afrika. Dit wordt verder

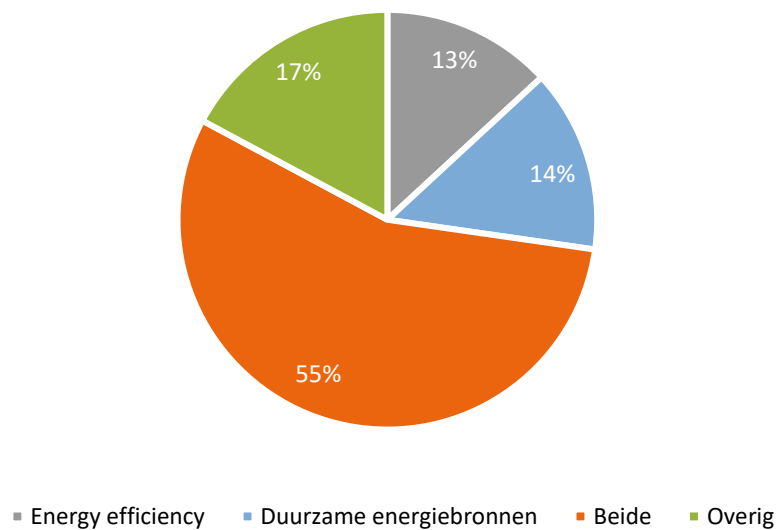
uitgebreid, met als doel om in 2025 CLMRS toe te passen bij alle boeren die cacao leveren aan Hershey. Op de website van het bedrijf is het bedrijf transparant over het aantal gevallen van kinderarbeid die is binnen het CMLRS zijn geconstateerd. Samen met een groot aantal andere cacao-verwerkende ondernemingen heeft Hershey aangekondigd de Jacobs Foundation te steunen. Deze stichting streeft (onder andere) naar toegankelijk en kwalitatief goed basisonderwijs voor 5 miljoen kinderen in Ivoorkust en Ghana. Ten aanzien van het betalen van leefbaar loon heeft het bedrijf wel een aantal initiatieven gelanceerd, maar zonder concrete tijdslijnen.

7. Impactbeleggen & maatschappelijke impact

Groene obligaties zijn hoogwaardige overheids- en bedrijfsobligaties waarvan de opbrengst door de uitgevende instelling wordt benut voor het financieren van duurzame projecten. Per eind 2020 is circa 2,5% van de beleggingsportefeuille geïnvesteerd in deze obligaties. Op deze manier dragen wij bij gelijkblijvende risico's en rendementen bij aan de financiering van projecten met directe en aantoonbare klimaatdoelstellingen. Deze doelstellingen kunnen liggen op het vlak van beperking van klimaatverandering, zoals energie-efficiënte oplossingen, op het vlak van aanpassing aan klimaatverandering, zoals het verstevigen van dammen en dijken, maar ook op het terrein van duurzame energiebronnen. Onderstaand is weergegeven bij welke Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties deze beleggingen zoveel mogelijk aansluiting zoeken. De door ons pensioenfonds centraal gestelde Ontwikkelingsdoelen (zie hoofdstuk 3) SDG7 en SDG 12 maken hier deel van uit.

De verdeling van het type project dat wij eind 2020 via Groene obligaties financierden was als volgt:

Duurzame energiebronnen die wij financieren zijn wind- & zonne-energie en waterkracht. Maar ook de infrastructuur rond deze hernieuwbare energiebronnen. Binnen de energie efficiency dragen de gefinancierde projecten bij aan verduurzaamd vastgoed en aan duurzamere transport. De projecten hebben bijgedragen aan het terugdringen van broeikasgassen, wat belangrijk is voor het behalen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Dankzij de projecten werd per € 1 miljoen geïnvesteerd vermogen circa 251 ton CO₂ minder uitgestoten. Dat staat gelijk aan de uitstoot van het jaarlijks gebruik van 54 auto's. Gegeven de omvang van onze beleggingen in Groene obligaties komt dat neer op de uitstoot van zo'n 3.399 auto's.

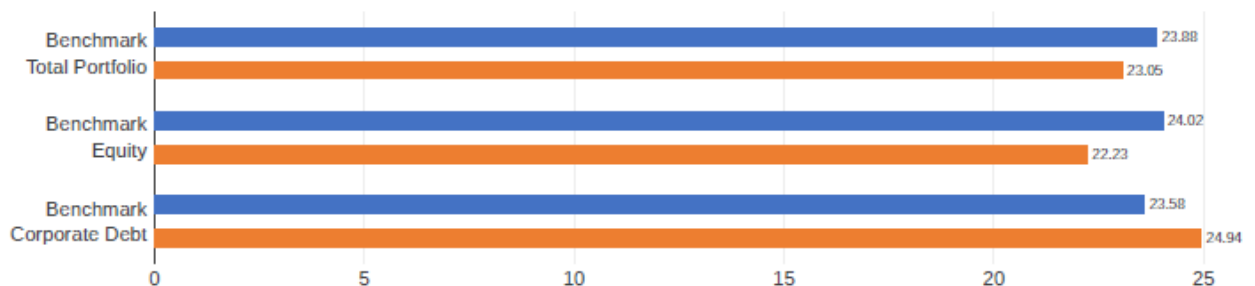
8. Duurzaamheidskenmerken in de beleggingsportefeuille

De ondernemingen in onze beleggingsportefeuille kunnen worden beoordeeld op verschillende duurzaamheidskenmerken, zoals een duurzaamheidsscore (ESG-score), de CO₂-uitstoot, de productie van afvalstromen of watergebruik. Niet alleen kunnen dergelijke kenmerken vanuit maatschappelijk perspectief relevant zijn, maar ook vanuit beleggingsoogpunt hechten we in toenemende mate belang aan dergelijke duurzaamheidskenmerken. Daarom vinden wij het belangrijk om te inventariseren en te publiceren hoe onze beleggingsportefeuille is blootgesteld aan deze duurzaamheidskenmerken. Voor het vaststellen van de duurzaamheidskenmerken van onze beleggingsportefeuille maken we gebruik van onze fiduciair adviseur (NN Investment Partners) en gegevens van gespecialiseerde onderzoeksbureaus ISS en Sustainalytics.

ESG-kenmerken beleggingsportefeuille

Wij beleggen in aandelen en bedrijfsobligaties van ondernemingen. Deze ondernemingen gaan op verschillende manieren om met duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Gespecialiseerde onderzoeksbureau's hebben methodes ontwikkeld om te beoordelen in welke mate de verschillende ondernemingen waarin wij beleggen duurzaamheidsrisico's lopen. Een onderneming die hogere risico's loopt is niet altijd per definitie in financiële termen een onaantrekkelijk of risicovol bedrijf. Beleggers zoals het pensioenfonds willen gecompenseerd worden voor de genomen risico's en inzicht krijgen in de door de onderneming genomen maatregelen om deze risico's te beheersen.

Een schaal van 0-100 geeft inzicht in de duurzaamheidskarakteristieken van de beleggingsportefeuilles. Hoe lager de score, hoe lager het risico. De karakteristieken van de beleggingsportefeuille (oranje) zijn afgezet tegen die van het beleggingsuniversum, ook wel benchmark (blauw). Op totaalniveau (23,1) is het duurzaamheidsrisico 0,8 lager dan dat van het beleggingsuniversum (23,9). Bij de aandelenbeleggingen liggen de duurzaamheidsrisico's lager dan van de benchmark, bij de bedrijfsobligatiebeleggingen liggen de duurzaamheidsrisico's juist wat hoger dan de benchmark.

Met ingang van het derde kwartaal van 2020 hebben wij onze aandelenmanagers opdracht gegeven om de CO₂-uitstoot van de portefeuille niet groter te laten zijn dan die van de benchmark. In 2021 zullen we nader onderzoeken of deze doelstelling kan worden aangescherpt, mede in het licht van het Nederlandse Klimaatakkoord. Maar ook zullen we onderzoeken of andere ESG-doelstellingen op (onderdelen van) de portefeuille bij kunnen dragen aan het verder verduurzamen van de beleggingen, in lijn met onze ambitie.

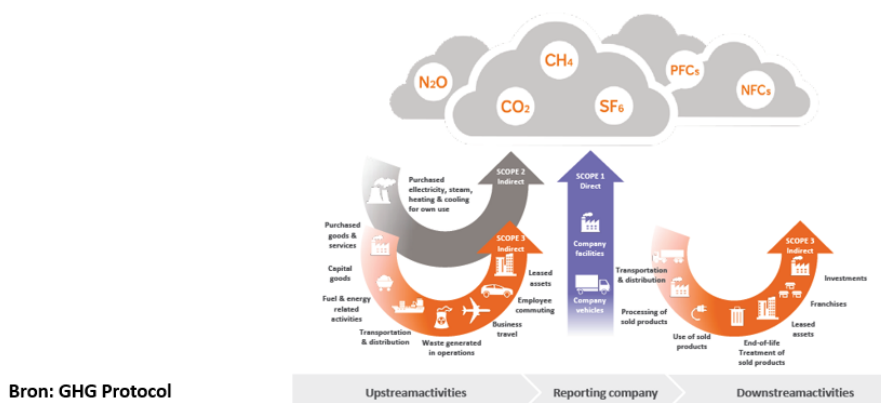
CO₂-kenmerken beleggingsportefeuille

De ondernemingen waarin wij beleggen stoten in meer of mindere mate broeikasgassen uit. Voor een groot deel wordt de hoogte van de CO₂-uitstoot van bedrijven bepaald door de sector waarin zij actief zijn. Wij hebben ook deze kenmerken van onze beleggingsportefeuille gemeten, met behulp van gegevens van gespecialiseerde onderzoeksbureau's. De manier waarop de uitstoot van een bedrijf

wordt vastgesteld kan op meerdere manieren worden bepaald. In het volgend overzicht wordt uitgelegd wat de drie niveaus zijn die iets kunnen zeggen over de CO₂-uitstoot van ondernemingen.

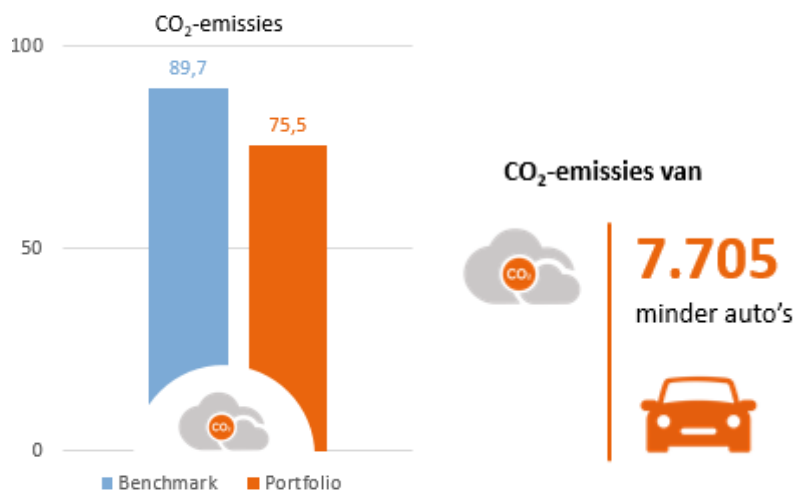
Wat is de CO₂-voetafdruk?

De CO₂-voetafdruk van een bedrijf is gedefinieerd als de hoeveelheid koolstofdioxide die de organisatie direct of indirect in de atmosfeer uitstoot, gemeten in ton. Dit kan vervolgens worden vertaald naar een intensiteitscijfer door de uitstoot te relateren aan de omzet van het bedrijf, uitgedrukt in ton per EUR 1 miljoen omzet. De voetafdruk kan op drie niveaus worden bepaald: Scope 1-emissies, ook wel de directe uitstoot van broeikasgassen, worden gedefinieerd als emissies van bronnen waarvan die de onderneming in eigendom heeft of door de onderneming wordt beheerd; Scope 2-emissies, ook wel indirecte emissies, zijn emissies van het verbruik van ingekochte producten zoals elektriciteit, stoom of andere energiebronnen die buiten de organisatie zijn gegenereerd; Scope 3-emissies, ook bekend als overige indirecte broeikasgassen, zijn emissies die een gevolg zijn van de activiteiten van een organisatie, maar zijn niet rechtstreeks eigendom van of worden niet beheerd door de organisatie. Scope 3 emissies vormen veruit de grootste component van de meeste CO₂-uitstoot van bedrijven.

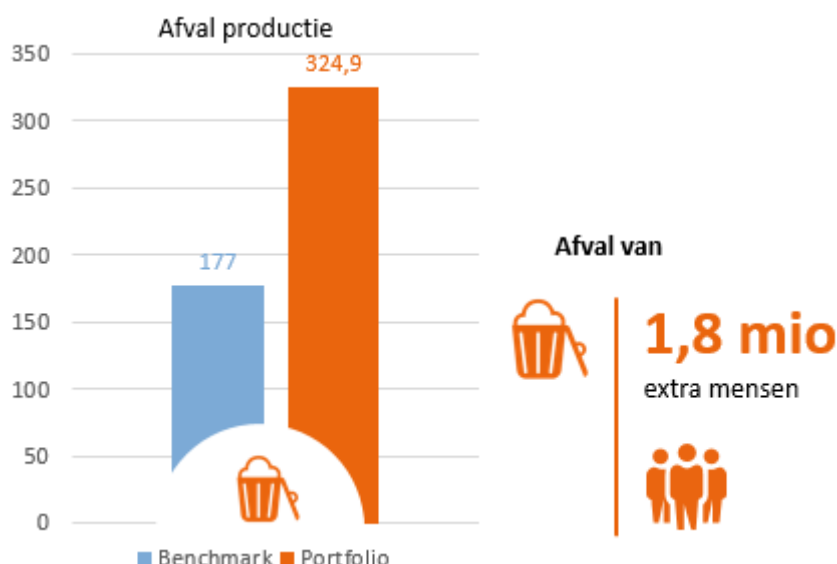
Bron: GHG Protocol

Wij hebben de CO₂-emissies van onze beleggingsportefeuille gemeten op basis scope 1 & 2 uitstoot. Wij vinden het van belang om vast te stellen hoe efficiënt de ondernemingen omgaan met de uitstoot. Daarom relateren wij de absolute uitstoot van een onderneming aan de omvang van de onderneming. Dit doen we op basis van de omzet van de onderneming. Op basis hiervan ontstaat een beeld van de efficiëntie van uitstoot ten opzichte van de omvang van de onderneming. Per \$1 miljoen omzet genereert onze beleggingsportefeuille 75,5 ton CO₂. Dit is ruim 14 ton minder CO₂-intensiteit dan de brede markt. Gezien de omvang van onze beleggingen is dit vergelijkbaar met de gemiddelde uitstoot van 7.705 minder auto's die een jaar lang in gebruik zijn.

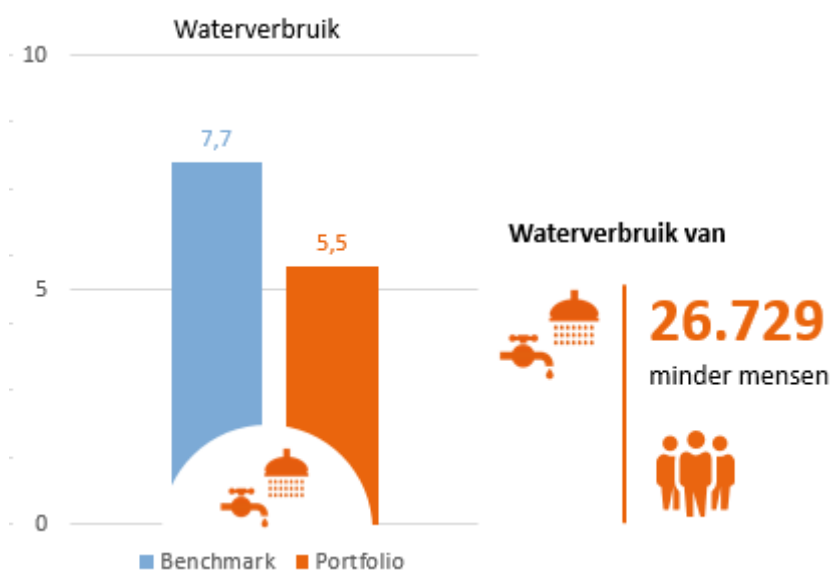

Water- en afval-kenmerken beleggingsportefeuille

De ondernemingen waarin wij beleggen kunnen tijdens het productieproces afvalstromen genereren. Analyse van onze beleggingsportefeuille levert de volgende kenmerken op rond afvalproductie. De ondernemingen in onze beleggingsportefeuille genereren ruim 148 ton meer afval, per \$1 miljoen omzet.

De ondernemingen waarin wij beleggen kunnen tijdens het productieproces water verbruiken. Analyse van onze beleggingsportefeuille levert de volgende kenmerken op. De bedrijven in onze portefeuille gaan efficiënter om met water dan de brede markt (5,5 vs. 7,7 mln liter). Wanneer we dit vertalen naar onze beleggingsportefeuille dan is dit een besparing van het equivalent van het watergebruik op jaarbasis van 26.729 mensen.

Omdat niet alle ondernemingen zelf cijfers rapporteren over de eigen uitstoot van broeikasgassen, waternverbruik en afval, wordt daarbij ook gebruik gemaakt van schattingen. Daarnaast zijn de meet- en

rapportagemethoden niet volledig gestandaardiseerd. We zijn ons ervan bewust dat hierdoor mogelijk sprake is van over- of onderschatting. Naar verwachting zal de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de cijfers de komende jaren verbeteren.

9. IMVB-convenant

Het pensioenfonds is ondertekenaar van het Internationaal Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant. Het convenant heeft ten doel om de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (de richtlijnen) en de bijbehorende Guiding Principles on Business and Human Rights (de UNGPs) op verschillende niveaus in het beleggingsbeleid te verankeren en transparantie te bieden over de voortgang van de implementatie door ondertekenaars. Het convenant is in 2018 opgesteld tussen de Nederlandse overheid, Non-Gouvernementele organisaties en de Pensioensector en is afgesloten voor de duur van 4 jaar, eindigend per eind 2022. Het pensioenfonds heeft het convenant ondertekend omdat dit past bij de duurzaamheidsambities van het fonds, en heeft in 2020 een aantal stappen genomen om tot verdere verankering van de richtlijnen en de UNGPs in beleid en processen te komen. In dit hoofdstuk doet het fonds verslag van de genomen stappen.

Verankering van richtlijnen en UNGPs in beleid

In 2020 heeft het fonds het MVB-beleid op een aantal vlakken geactualiseerd. Binnen het vernieuwde beleid vormen de OESO-richtlijnen en de UNGPs een belangrijk uitgangspunt en heeft het fond commitment afgegeven aan borging van de deze internationale standaarden in het beleggingsbeleid. Het vernieuwde MVB-beleid is gepubliceerd op de website en kan [hier](#) worden geraadpleegd.

Due diligence screening beleggingsportefeuille en prioritering van schendingen

Een belangrijk onderdeel van de convenantseisen is het uitvoeren van een portefeuillescreening op ondernemingen in de beleggingsportefeuille. Deze screening is gebaseerd op due diligence eisen binnen de OESO-richtlijnen voor alle ondernemingen die zich in de beleggingsportefeuille van het fonds bevinden. Het fonds heeft deze due diligence screening in 2020 voor de eerste keer uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de inhoudelijke analyses van gespecialiseerde dienstverlener Sustainalytics. Hierbij wordt het gedrag van ondernemingen geanalyseerd en beoordeeld, met als uitgangspunt de richtlijnen en de UNGPs. Wanneer een schending van een richtlijn wordt vastgesteld, worden de schending en negatieve impact ervan geclassificeerd op basis van ernst, schaal en onomkeerbaarheid, zie onderstaand de classificatie.

Negatieve Impact	Omschrijving
Ernstig	De controverse heeft ernstige impact op milieu en maatschappij en vormt een ernstig bedrijfsrisico voor de onderneming. In deze categorie valt schadelijk gedrag, wat herhaaldelijk voorkomt, slecht management van de risico's en een gebrek aan bereidheid van de onderneming om de risico's te adresseren.
Hoog	De controverse heeft grote impact op milieu en maatschappij en vormt een substantieel bedrijfsrisico voor de onderneming. Er is sprake van structurele problemen binnen de onderneming, gebrekkige risicobeheersing en herhaling van incidenten.
Significant	De controverse heeft significante impact op milieu en maatschappij en vormt een bedrijfsrisico voor de onderneming. Er zijn aanwijzingen voor structurele problemen door de herhaling van incidenten en onvoldoende implementatie van risicobeheersing.
Beperkt	De controverse heeft gematigde impact op milieu en maatschappij en vormt een beperkt bedrijfsrisico voor de onderneming. Incidenten doen zich beperkt voor, en er is een adequate management reactie om toekomstige risico's te mitigeren.
Laag	De controverse heeft lage impact op milieu en maatschappij en vormt een minimaal bedrijfsrisico voor de onderneming.

Het fonds prioriteert de *hoog impact* schendingen die zich in de beleggingsportefeuille voordoen, dit betreft schendingen met classificatie ernstig en hoog. Deze schendingen hebben niet enkel een financiële hoge impact op de onderneming, maar ook een hoge impact op mens, maatschappij of milieu. De due diligence screening heeft inzicht geboden in de aard en omvang van de hoog impact schendingen op verschillende niveaus.

1. De hoog impact schendingen ten opzichte van de brede marktindex;
2. De hoog impact schendingen per beleggingsstrategie;
3. De hoog impact schendingen per sector;
4. De hoog impact schendingen per OESO-thema;
5. De hoog impact schending per onderneming.

Het fonds heeft vastgesteld dat het gevoerde uitsluitingsbeleid, waarbij de grootste schenders van internationale normen, zoals de OESO-richtlijnen op voorhand worden uitgesloten, heeft geleid tot een lagere blootstelling naar ondernemingen met een hoge negatieve impact dan de brede markt (5,7% versus 9,2%). Ook heeft de screening inzicht geboden in de verschillende strategieën. Daarnaast heeft het fonds vastgesteld dat op het niveau van sectoren de meeste hoog impact schendingen zich concentreren in de sectoren Diversified Metals, Oil & Gas Producers, Semi-Conductors, Banks en Utilities. De meeste schendingen betreft de OESO richtlijnen ten aanzien van Corruptie, Milieuvervuiling, Mededinging en Arbeidsnormen.

Het fonds heeft 94 schendingen van OESO-richtlijnen met een hoge impact geïdentificeerd binnen de beleggingsportefeuille van circa 1.700 ondernemingen, met als peildatum 30 september 2020. Op basis van deze inzichten is het fonds in staat om de omvang van de meest impactvolle schendingen op verschillende dimensies te beoordelen. Wanneer blijkt dat specifieke strategieën of vermogensbeheerders een (relatief) groot aantal schendingen laat zien, kunnen wij het gesprek aangaan met deze manager. Wanneer specifieke sectoren of OESO-thema's er negatief uitspringen, kunnen wij deze prioriteren voor verdere beleidsontwikkeling. Het fonds beoordeelt in 2021 of en zo ja welke aanscherpingen in het bestaande MVB-beleid gemaakt zullen worden op basis van deze nieuwe informatie.

Verankering richtlijnen en UNGPs in nieuwe contracten met vermogensbeheerders

Het fonds heeft in 2020 één nieuw contract afgesloten met een vermogensbeheerder. Hierin heeft het fonds vastgelegd dat de beheerder ESG-factoren moet meewegen in het beleggingsproces, waarbij de OESO-richtlijnen, de UNGPs en verplichtingen uit hoofde van het IMVB-convenant leidend zijn.

Screening beleggingsportefeuille en beleidsaanpassingen

Het fonds heeft in 2020 (nog) geen aanvullende beleidsmaatregelen genomen op basis van screening en prioritering. De reden hiervoor is dat de screeningsresultaten over Q3 2020 in januari van 2021 zijn ontvangen en het fonds de uitkomsten ziet als een nulmeting. Het fonds heeft de screening wel verankerd in de bestuurlijke cyclus door zich ten minste jaarlijks te laten informeren over de uitkomsten van deze screening en bepalen welke verdere beleidsmaatregelen het zal nemen in relatie tot vastgestelde schendingen. Hierover zal jaarlijks achteraf worden gerapporteerd in het ESG jaarverslag.

Dialogo met aangestelde vermogensbeheerders inzake herstel en verhaal

In 2020 heeft het fonds met één van de aangestelde vermogensbeheerders gesproken over schendingen in de beleggingsportefeuille. Dit met als doel de schending op te heffen en toekomstige schendingen te voorkomen. Binnen de dialoog staan herstel- en verhaal mogelijkheden voor gedupeerden centraal.

Hierover zijn wij in gesprek gegaan met Aberdeen Standard Investments (ASI), de beheerder van een bedrijfsobligatie-mandaat. Daarbij is besproken op welke wijze ASI de OESO-richtlijnen in het

gevoerde beleggingsbeleid heeft geïntegreerd. Ter voorbereiding op dit gesprek hebben we de volgende vragen gesteld:

1. Hoe zijn de OESO-richtlijnen en UNGPs in het (verantwoord) beleggingsbeleid vastgelegd;
2. Heeft ASI zich gecommitteerd aan de richtlijnen, en wat betekent dit in de praktijk;
3. Hoe werkt het due diligence proces in relatie tot de OESO richtlijnen;
4. Hoe worden (hoge) risico's geïdentificeerd;
5. Hoe wordt dit in de beleggingsstrategie verankerd;
6. Hoe treedt ASI in gesprek met stakeholders in relatie tot OESO-richtlijnen;
7. Hoe draagt het betrokkenheidsbeleid bij aan herstel verhaalmogelijkheden voor gedupeerden;
8. Hoe rapporteert ASI over bovenstaande activiteiten;

Daarnaast heeft het fonds een tweetal schendings-casussen geïdentificeerd. ASI heeft tijdens het gesprek aangegeven of zij deze casussen zelf ook heeft geïdentificeerd, en welke acties zij vervolgens heeft genomen. De casussen betroffen enerzijds de schending van consumentenbelangen door een Amerikaanse bank, en anderzijds milieuvervuiling door een Brits mijnbouwbedrijf. Beide schendingen bleken door ASI te zijn geïdentificeerd. Ook kon ASI aantonen dat zij via een actieve dialoog getracht hebben bij te dragen aan verbeterde herstel- en verhaal mogelijkheden. Het fonds is voornemens om in 2021 de gesprekken met aangestelde vermogensbeheerders een vervolg te geven.

Transparantie Beleggingen

Het fonds belegt direct in financiële instrumenten van bedrijven (aandelen en obligaties) en heeft daarnaast een indirecte blootstelling naar ondernemingen via beleggingsfondsen. De convenantseisen vragen transparantie ten aanzien van de beleggingen in ondernemingen, daarom publiceren we op onze [website](#) een overzicht van de ondernemingen waarin per ultimo 2020 is belegd. Naast deze directe beleggingen was sprake van beleggingen in ondernemingen via de volgende beleggingsfondsen.

Beleggingscategorie	Vermogensbeheerder	Fondsnaam
Hypotheken	Aegon	Dutch Mortgage Fund
Hypotheken	Aegon	Dutch Mortgage Fund 2
Hypotheken	ASR	Hypotheekfonds 100% niet-NHG
Geldmarkt	BlackRock	ICS Euro Liquidity Fund
High Yield obligaties	Neuberger Berman	High Yield Bond Fund
Obligaties Opkomende markten	Neuberger Berman	Emerging Debt Hard Currency Fund
Obligaties Opkomende markten	SSGA	Emerging Markets Local Gov. Bond Index fund
Obligaties Opkomende markten	Colchester	Local Markets Bond Fund
Obligaties Opkomende markten	Investec	Emerging Markets Local Currency Dynamic Debt fund
Vastgoed	CBRE	Dutch Residential Fund
Vastgoed	CBRE	Dutch Retail Fund
Vastgoed	Invesco	Core Real Estate USA Fund
Vastgoed	Morgan Stanley	Prime Property Fund

Bijlage 1 – Principes van het UN Global Compact

#	UN Global Compact Principe
1	Bedrijven dienen (binnen de grenzen van hun invloedssfeer) de internationaal uitgevaardigde mensenrechten te eerbiedigen
2	Bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig worden aan schending van de mensenrechten
3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven
4	Bedrijven dienen iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid uit te bannen
5	Bedrijven dienen kinderarbeid affectief af te schaffen
6	Bedrijven dienen discriminatie in arbeid en beroep te bestrijden
7	Bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu-uitdagingen
8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om een groter milieubesef te bevorderen
9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren
10	Bedrijven moeten elke vorm van corruptie tegengaan, inclusief afpersing en omkoping

Bijlage 2 – Uitsluitingslijst per criterium (>50 namen)

Onderneming	Regio	Criterium
Aerojet Rocketdyne Holdings Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
Air 2 US LLC	Latin America and Caribbean	Controversiële Wapens
Airbus SE	Europe	Controversiële Wapens
Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret AS	Africa / Middle East	Controversiële Wapens
Babcock International Group PLC	Europe	Controversiële Wapens
BAE Systems PLC	Europe	Controversiële Wapens
BlackRock Smaller Cos. Trust Plc	Europe	Controversiële Wapens
BlackRock, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
BWX Technologies, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
CACI International Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
China Shipbuilding Industry Co., Ltd.	Asia / Pacific	Controversiële Wapens
CSRA Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Dassault Aviation S.A.	Europe	Controversiële Wapens
Ducommun Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
Elbit Systems Ltd.	Africa / Middle East	Controversiële Wapens
Finmeccanica Finance SA	Europe	Controversiële Wapens
Fluor Corp.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Force Protection Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Gemalto Holding BV	Europe	Controversiële Wapens
General Dynamics Corp	United States and Canada	Controversiële Wapens
General Dynamics Ordnance and Tactical Systems - Munition Services	United States and Canada	Controversiële Wapens
Hanwha Corp	Asia / Pacific	Controversiële Wapens
Harris Corp	United States and Canada	Controversiële Wapens
Honeywell International Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
Huntington Ingalls Industries, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
IMI Systems Ltd.	Africa / Middle East	Controversiële Wapens
Jacobs Engineering Group Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
KLX Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
L3 Technologies, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
L3Harris Technologies, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Larsen & Toubro Limited	Asia / Pacific	Controversiële Wapens
Leonardo S.p.a.	Europe	Controversiële Wapens
LIG Nex1 Co Ltd	Asia / Pacific	Controversiële Wapens
Lockheed Martin Corp	United States and Canada	Controversiële Wapens
ManTech International Corp.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Moog Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
Nordion (Canada), Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Northrop Grumman Corp.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Oceaneering International, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Orbital ATK Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
Poongsan Corporation	Asia / Pacific	Controversiële Wapens
PROTECH Armored Products Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Raytheon Co	United States and Canada	Controversiële Wapens
Raytheon Technologies Corp.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Rockwell Collins, Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Rolls-Royce Holdings PLC	Europe	Controversiële Wapens
Rolls-Royce Power Systems AG	Europe	Controversiële Wapens
Safran SA	Europe	Controversiële Wapens
Saymar Ltd.	Africa / Middle East	Controversiële Wapens

Serco Group PLC	Europe	Controversiële Wapens
T. Rowe Price Group Inc	United States and Canada	Controversiële Wapens
Textron Inc.	United States and Canada	Controversiële Wapens
Thales SA	Europe	Controversiële Wapens
The Boeing Company	United States and Canada	Controversiële Wapens
The KeyW Holding Corp.	United States and Canada	Controversiële Wapens
The Tata Power Company Limited	Asia / Pacific	Controversiële Wapens
Ultra Electronics Holdings PLC	Europe	Controversiële Wapens
United Technologies Corp	United States and Canada	Controversiële Wapens
Vertex Aerospace Services Corp.	United States and Canada	Controversiële Wapens

Onderneming	Regio	Criterium
1MDB Global Investments Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Adani Abbot Point Terminal Pty Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Adani Enterprises Limited	Asia / Pacific	ESG Controverses
Adani Ports & Special Economic Zone Ltd	Asia / Pacific	ESG Controverses
Atlantia S.p.A.	Europe	ESG Controverses
AUDI AG	Europe	ESG Controverses
Autostrade Meridionali SpA	Europe	ESG Controverses
Autostrade per l'Italia SpA	Europe	ESG Controverses
Banca Monte dei Paschi di Siena SpA	Europe	ESG Controverses
Bayer AG	Europe	ESG Controverses
Cal Phoenix Re Ltd. Series 2018-1	United States and Canada	ESG Controverses
China Metallurgical Group Corp.	Asia / Pacific	ESG Controverses
China Minmetals Corp. Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
China Minmetals Group Co. Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
China National Petroleum Corp.	Asia / Pacific	ESG Controverses
China Northern Rare Earth (Group) High-Tech Co Ltd	Asia / Pacific	ESG Controverses
China Petrochemical Corp.	Asia / Pacific	ESG Controverses
China Petroleum & Chemical Corp.	Asia / Pacific	ESG Controverses
CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
CNPC Capital Co., Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
CNPC General Capital Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Continental Gold Inc.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Danica Pension Livsforsikrings A/S	Europe	ESG Controverses
Danica Pension Livsforsikringsaktieselskab	Europe	ESG Controverses
Danske Bank A/S	Europe	ESG Controverses
Danske Bank A/S (UK)	Europe	ESG Controverses
Danske Bank PLC	Europe	ESG Controverses
Danske Mortgage Bank Plc	Europe	ESG Controverses
Energy Transfer LP	United States and Canada	ESG Controverses
Energy Transfer Operating LP	United States and Canada	ESG Controverses
Equifax Inc	United States and Canada	ESG Controverses
ETP Legacy LP	United States and Canada	ESG Controverses
First Union Capital II	United States and Canada	ESG Controverses
GMéxico Transportes SAB de CV	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Grupo México, S.A.B. de C.V.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Hanergy Mobile Energy Holding Group Co., Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses

Hanergy Thin Film Power Group Limited	Asia / Pacific	ESG Controverses
Indivior Finance SARL	Europe	ESG Controverses
Indivior PLC	Europe	ESG Controverses
Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
JBS Investments GmbH	Europe	ESG Controverses
JBS Investments II GmbH	Europe	ESG Controverses
JBS S.A.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
JBS USA Finance, Inc.	United States and Canada	ESG Controverses
Lake Shore Gold Corp.	United States and Canada	ESG Controverses
Luckin Coffee, Inc.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Mallinckrodt International Finance SA	Europe	ESG Controverses
Mallinckrodt PLC	Europe	ESG Controverses
MCC Holding (Hong Kong) Corp. Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Metallurgical Corporation of China Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Mexico Generadora de Energia S de RI	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Midwest Connector Capital Co. LLC	United States and Canada	ESG Controverses
Minera Mexico SA de CV	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
MMC Finance DAC	Europe	ESG Controverses
MMC Norilsk Nickel PJSC	Europe	ESG Controverses
Monsanto Co.	United States and Canada	ESG Controverses
MTN (Mauritius) Investments Ltd.	Africa / Middle East	ESG Controverses
MTN Group Limited	Africa / Middle East	ESG Controverses
Newsun Resources Ltd.	United States and Canada	ESG Controverses
NMC Health PLC	Europe	ESG Controverses
NMC Healthcare Sukuk Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
NuFlare Technology Inc	Asia / Pacific	ESG Controverses
OCP S.A.	Africa / Middle East	ESG Controverses
Ocyan Participacoes SA	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Odebrecht Drilling Norbe VIII/IX Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Odebrecht Finance Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Odebrecht Offshore Drilling Finance Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Odebrecht Oil & Gas Finance Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Odebrecht S.A.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Oil and Natural Gas Corporation Limited	Asia / Pacific	ESG Controverses
OMX Timber Finance Investments I LLC	United States and Canada	ESG Controverses
ONGC Videsh Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
ONGC Videsh Vankorneft Pte Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Orascom Investment Holding SAE	Africa / Middle East	ESG Controverses
Pacific Gas & Electric Co.	United States and Canada	ESG Controverses
Pan American Silver Corp.	United States and Canada	ESG Controverses
PEMEX Project Funding Master Trust	United States and Canada	ESG Controverses
PetroChina Co Ltd	Asia / Pacific	ESG Controverses
Petroleos Mexicanos S.A. de C.V.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses

Petroliam Nasional Berhad	Asia / Pacific	ESG Controverses
Petronas Capital Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Petróleos de Venezuela S.A.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
PG&E Corp	United States and Canada	ESG Controverses
PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)	Asia / Pacific	ESG Controverses
PT Vale Indonesia Tbk	Asia / Pacific	ESG Controverses
Regency Energy Finance Corp.	United States and Canada	ESG Controverses
Regency Energy Partners LP	United States and Canada	ESG Controverses
Rio Alto Mining Ltd.	United States and Canada	ESG Controverses
Sampo Housing Loan Bank Plc	Europe	ESG Controverses
Scancom Plc	Africa / Middle East	ESG Controverses
SemGroup Corp.	United States and Canada	ESG Controverses
Sinopec Capital (2013) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Capital Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Group Overseas Development Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Sinopec Kantons Holdings Ltd	Asia / Pacific	ESG Controverses
Southern Copper Corporation	United States and Canada	ESG Controverses
Sparbanken Rekarne AB	Europe	ESG Controverses
Sparbankernas Bank	Europe	ESG Controverses
Steinhoff Africa Retail Limited	Africa / Middle East	ESG Controverses
Steinhoff Europe AG	Europe	ESG Controverses
Steinhoff Finance Holding GmbH	Europe	ESG Controverses
Steinhoff International Holdings N.V.	Europe	ESG Controverses
Sucampo Pharmaceuticals Inc	United States and Canada	ESG Controverses
Sunoco Logistics Partners LP /Toledo Terminal/	United States and Canada	ESG Controverses
Sunoco Logistics Partners Operations LP	United States and Canada	ESG Controverses
Sunoco, Inc.	United States and Canada	ESG Controverses
Swedbank AB	Europe	ESG Controverses
Swedbank Foreningssparbanken AB	Europe	ESG Controverses
Swedbank Hypotek AB	Europe	ESG Controverses
Tahoe Resources Inc	United States and Canada	ESG Controverses
Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated	Asia / Pacific	ESG Controverses
TongYang Life Insurance Co Ltd	Asia / Pacific	ESG Controverses
Toshiba Corp.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Toshiba Plant Systems & Services Corp.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Triângulo do Sol Auto-Estradas SA	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Vale Overseas Ltd.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses

Vale S.A.	Latin America and Caribbean	ESG Controverses
Volkswagen AG	Europe	ESG Controverses
Volkswagen Bank GmbH	Europe	ESG Controverses
Volkswagen Group of America Finance LLC	United States and Canada	ESG Controverses
Volkswagen Group Sverige AB	Europe	ESG Controverses
Volkswagen International Finance NV	Europe	ESG Controverses
VW Credit Canada, Inc.	United States and Canada	ESG Controverses
Wachovia Bank NA (Charlotte, North Carolina)	United States and Canada	ESG Controverses
Wachovia Capital Trust II	United States and Canada	ESG Controverses
Wachovia Capital Trust III	United States and Canada	ESG Controverses
Wachovia Corp.	United States and Canada	ESG Controverses
Wells Fargo & Company	United States and Canada	ESG Controverses
Wells Fargo Bank NA	United States and Canada	ESG Controverses
Wells Fargo Bank, N.A. (Singapore)	Asia / Pacific	ESG Controverses
Wells Fargo Bank, NA (Sioux Falls, South Dakota)	United States and Canada	ESG Controverses
Wells Fargo Canada Corp.	United States and Canada	ESG Controverses
Wells Fargo Capital X	United States and Canada	ESG Controverses
Wirecard AG	Europe	ESG Controverses
Zijin International Capital Co. Ltd.	Asia / Pacific	ESG Controverses
Zijin Mining Group Company Limited	Asia / Pacific	ESG Controverses

Naast bovenstaande criteria hanteerde het fonds tot 31 december 2020 ook een ESG worst-in-classbeleid dat via het uitsluitingsbeleid wordt geïmplementeerd. Dit betekent dat de 10% slechtst scorende ondernemingen op duurzaamheid, per sector en per regio worden uitgesloten van beleggingen. De lijst van ondernemingen is dermate lang, dat opname ervan in deze rapportage onwenselijk is. Het bestuur kan op verzoek deze lijst delen.